



Ábel z.s.

**Naše občanské sdružení nabízí už od roku 2009
zážitkové výchovné ekoprogramy pro děti a mládež,
zaměřené na pastvu ovcí a tradiční zemědělské
práce. Po čtyřech letech rozšiřujeme svou nabídku o
nespecifickou a specifickou primární prevenci a
programy nabízené do škol.**

Závěrečná zpráva Ábel z.s. 2013

Rok 2014 je pro Ábel z.s. přelomový. Má to několik důvodů, které po čtyřech letech působení samovolně vznikají. Úkolem pro další období je profesionalizovat veškeré typy činnosti, jež Ábel provázejí. Vidíme nejen ekologický, ale hlavně také sociální rozměr naší činnosti. Tento přesah je nutné zachytit a nebýt k němu lhostejný, protože nám pomáhá se rozvíjet a dát do programů víc.

Také si uvědomujeme, že pro rozšíření nabídky budeme potřebovat i lepší financování, proto jsme se rozhodli podávat granty a ukázat, co vše se nám během pěti let podařilo.

Povzbuzením pro naši práci je to, že pedagogové, široká veřejnost a hlavně mládež vidí náš růst. Vidí, že programy mají smysl a mají své místo v oblasti nespecifické primární prevence. Přes krajinu učíme děti a mladistvé pochopit souvislosti a zákonitosti.

Chceme upozornit na nadstavbu těchto programů pomoci rozvoji žáků i po jiné stránce. Programy budou plánujeme rozšiřovat o celodenní a s přespaním. Uvědomujeme si, jaké to na nás klade požadavky, ale je čas se posunout, protože jsme se pět let připravovali.

Za Ábel z.s. Kamil Vaněk a Ing. Petra Melingerová



Pastva ovcí

Projekt *Pastva ovcí* probíhal v roce 2013. Programem prošlo 610 dětí zúčastnilo terénních programů 350 dětí.

Během tohoto období byly programy obohacovány o jednotlivé prvky. Snažili jsme se pedagogům vyhovět v jejich přáních a dělat programy na míru. Tímto vznikla vzájemná důvěra, která pomohla vysoké návštěvnosti programů. Neustává velký zájem a hledáme možnosti kofinancování, protože zajištění programů je náročné. Koordinace je stěžejní činností celého projektu.

Během celého průběhu jsme distribuovali letáky připravené v minulých letech, zároveň jsme vytvořili nové. Bylo třeba více přiblížit všechny činnosti, které Ábel nabízí. Materiály šly nejprve školám spolupracujícím se sdružením a následně byly rozšířeny ještě dál. Osloveny byly zejména školky, školy a další organizace pracující s dětmi v pražských obvodech Praha 3, Praha 5, Praha 6, Praha 7, Praha 11 a Praha 13.

Cílem a posláním projektu *Pastva ovcí* stále je, aby žáci poznali a pochopili vztah mezi člověkem, přírodou, prací se zvířaty ve volné přírodě a principy péče o prostředí okolo nich. Celý projekt je založen na neopakovatelném zážitku, přestože se děti už někdy s ovečkami setkaly, tento zážitek je odlišný. Vidí novodobé pastevce a prožijí si legendu, která se k celému projektu váže. Mohou snít a přemýšlet o změnách v životě lidí. S probuzenou pastýřkou si mohou popovídat, jak to bylo dříve a jaké to je nyní. A v neposlední řadě poznají přírodu v okolí Prahy, která je bohatstvím nenahraditelným.

Žáci pochopí, jak náročná práce se zvířaty je, učí se k nim přistupovat tiše a klidně. Uvědomí si, že je to umění uhlídat velké stádo ovcí a uvidí i dojení koz, která jsou součástí stáda.

U našich dalších generací je vidět odstup, který k přírodě mají. Řada dětí, se ani do těchto lokalit, které navštěvujeme, nedostane. Někdy mají dokonce z přírody strach, ale jakmile se rozkoukají, jsou k nezastavení. Tento projekt není jen o životním prostředí, je i o hodnotách, jež nás utvářejí. Podporuje vztah ke zvířatům, které děti často vnímají pouze jako produkt.

Vztah k místům si utváříme, jejich poznáním. Tím, že umíme zprostředkovat náš zážitek a motivujeme své okolí k aktivnímu životnímu styl. Předáváme touhu poznávat svět. Nebát se smáčet si boty a předvídat vlivy, které život v přírodě provází.



Program probíhá obvykle takto:

Každý ze zúčastněných pedagogů má možnost si vybrat podobu programu. Stálou součástí zůstává spící pastýř, nadále mají pedagogové možnost využít legendu o pastýři na stránkách a přečíst dětem ji ještě před samotnou návštěvou u stáda. Někdy pedagogové čtou legendu o spícím pastýři den předem, jindy si vyberou nějaké zajímavé místo v terénu a vypravují ji před programem. Jednou z variant je také vyprávění legendy od jednoho z lektorů.

Cílem je, aby se děti dozvěděly něco o historii místa, poučily se z příběhu a byly motivovány se pohybovat v přírodě a poznávat její tajemství. Příběh upravujeme dle potřeb místa, či věku žáků. Snažíme se, aby se program stále neopakoval, proto ho někdy zpestříme další aktivitou.

Po příběhu děti seznámíme s místem, kde se nachází. Řekneme jim něco o tom, jak se páslo, proč lidé ovečky chovají a kam je z hlediska klasifikace zařazujeme. Poté děti pošleme najít spícího pastýře či pastýřku. Je to pro ně dobrodružství rozeběhnout se po okolí a hledat. Když pastýře či pastýřku najdou, chtějí si ho často blíže prohlédnout, ale na to je čas. Následně se pro děti vrací lektor a připomíná jim jejich úkol.

Je uzavřena první úvodní část programu, nyní bude následovat nácvik práce se stádem. Stále pracujeme hlavně v rámci zážitkové pedagogiky. V programu využíváme nadále simulační hry s různými obměnami. Od hry na ovčácké psy, neposlušné ovečky po hry na soustředění. Také jsme využívaly hry, kdy děti hledaly v terénu pravidla chování v přírodě nebo měly za úkol hledat pergamen, který obsahoval návod, jak poznat zralé žito. Případně určují jednotlivé druhy rostlin a zvířat, které jsou pro oblast typické. Nejčastěji to děláme formou puzzlí. Také se snažíme žáky rozdělovat do skupin. Nechávat je i tvořit. Někdy kreslí obrázky s ovečkami a pastýřem.

Jako nedílnou součást programu nyní využíváme slib. Ten skládá třída dohromady a každý si odnese jeden domů. Důležité je stvrzení slibu vlastním podpisem (viz příloha). Tento slib je psán tak, aby si každý účastník programu uvědomil, že závisí na něm, jakým způsobem chce využít své dovednosti a schopnosti v oblasti životního prostředí.

Závěrečná část je ta, kdy se stádo vypustí z ohradníku. To zůstává nejintenzivnějším zážitkem pro všechny zúčastněné. I pedagogové si zde vyzkouší úplně něco nového a je vidět, že je to pro ně stejný zážitek, jako pro žáky. Zodpovědnost žáků za stádo jim dává velmi důležitou funkci. I děti z mateřských škol si to uvědomují a snaží se nejlépe pokrýt veškerý volný



prostor, kudy by ovečky a kozy mohly zmizet. Na lektory to klade velké požadavky, protože hlídají zvířata, děti a celý terén, který je mnohdy náročný. Děti ani ovečky, se nemohou dostat mimo pastvinu.

Vypuštění a hnání, posléze hlídání pasoucího se stáda ovcí a koz je a bude nejdůležitější moment výuky. To co děti dělaly teoreticky si hned ozkouší i prakticky.

Část, kdy se děti učí se stádem vyžaduje velmi precizní přípravu. Často je potřeba den předem projít terén a prověřit, zda je program s ohledem na věk žáků vhodný. Také je potřeba promyslet, kudy stádo hnát.

Pokud se dětem podaří ovečky dobře koordinovat, probudí se spící pastýř. Poté začíná velmi příjemný a pro děti zajímavý rozhovor. Začínají se bavit s pastýřem o minulosti a zároveň mu prezentují současnost. Slyší, jaký je rozdíl mezi dobou minulou a současnou. Mají možnost říkat a vysvětlovat, co se změnilo. Najednou se stanou průvodci a těmi, kteří pomáhají druhému lépe poznat svět. Děti jsou tak vtáhnuté do děje, že jejich komentáře jsou velmi originální a nečekané. Jejich touha vše vysvětlit pastýřovi, který je po třista let spal, je často nutí přemýšlet nad událostmi, které jsou pro ně samozřejmé. Učí se hledat souvislosti a pochopit potřebnost či nepotřebnost moderní doby.

Každý lektor, hrající pastýře přináší nové pohledy na práci se skupinou. Aktivně zapojuje děti a podílí se na chodu celého programu. Vyzkoušeli jsme i varianty, kdy děti probudí pasáčka a on s nimi projde pastvinu, případně si s nimi zahraje nějakou hru.

Na závěr chceme poděkovat majitelům stád ovcí a koz, panu Antonínu Zemanovi a panu Janu Velíkovi. Spolupráce s oběma je má výbornou úroveň. Jde především o to, že jsou ochotni půjčit nám stádo na programy s důvěrou, že jim stádo vrátíme celé a nezdivočené. Oba majitelé nám oznamují převozy stád z jedné rezervace do druhé dostatečně dopředu. Vzájemně koordinujeme data a čas převozu stád a data a čas objednaných programů škol u stáda. Výhodou této spolupráce je, že školy na naše programy chodí do terénu, do přírody, ale většinou až když se stádo přiblíží do rezervací blízko škole. To platí především v případě mateřských škol.

Programy s volně pasoucími se ovečkami na pastvinách v pražských rezervacích je možné realizovat jen díky spolupráci se zemědělci, kteří údržbu rezervací vypásáním stád ovcí a koz provádějí.



Program Děti, ovce, krajina

Program Děti, ovce a krajina je velice úspěšným programem, který má návaznost. Za období jeho realizace jsem si uvědomili, jak náročný vlastně je, přesto stál za to. Bavit všechny od pracovníků, přes děti po pedagogy. Jeho úspěch spočívá v ojedinělé kombinaci dětí, koně, pole a pluhů. Tahle kombinace udělala z dopoledne, které děti u nás děti stráví jedinečný meziprostor. Chvilé, kdy jsme na vesnici povinně vybírali brambory, byla pro mnohé z nás neštěstím, proto je úžasné se dívat na pražské děti, jak nadšené vyorávají a vykopávají brambory a těší se, až si je upečou. Běhají po zahradě a hladí si koně, hledají ovečky, pečou chleba.

Jsou nadšení. O tomhle je zážitková pedagogika, tohle jsou chvíle, které mateřským školám a prvnímu stupni základních škol dávají rozhled a prožitek.

Projekt je určen dětem ve věku 5 až 12 let. Jeden program v terénu lze domluvit na 2 - 4 hodiny, v ideálním případě se každá třída účastní během roku několika (3-4) navazujících programů.

Během těchto programů jsem si vyzkoušeli, jak funguje dlouhodobá spolupráce se školami. Výsledek byl neskutečný, protože se nám povedlo získat hlubší vztah s pedagogy a nalákat je i na místa, která jsou od škol poměrně vzdálená. Vůbec jim nevadilo jakékoliv počasí. Zkrátka se na programy těšili.

Aktivity programu DOK:

SETÍ OBILÍ

Na poli žáci dostanou přidělen svůj díl, který (s pomocí koňského potahu) společně obděláme.

Krokováním žáci své pole změří a vypočítají množství osiva, které následně vysejí.

Ve škole pak učitel může na program navázat a žákům vysvětlit, jakými způsoby člověk z přírody získává obživu. Seznámí se se základními principy koloběhu v přírodě a postavení člověka v něm.



ZIMOVÁNÍ OVCÍ

V přírodní rezervaci žáci dovedou stádo k přichystané hromádce sena a dají seno do jesliček. V přírodě budou hledat stopy zvířat a možné zdroje potravy (žaludy, bukvice, rostliny pod sněhem, větvičky stromů apod.) Naučí se poznávat rozmanité plody a zjistí, které plody jsou jedlé pro zvířata a které i pro lidi. Při návštěvě mohou žáci přinést nasušené pečivo a krmit ovce.

Ve škole se děti dozví, jak zvířata přežívají v zimě a co dělali v minulosti v zimě lidé, jejichž jedinou obživou bylo zemědělství.

MONITORING OKOLNÍ KRAJINY (celoročně)

Žáci se naučí rozlišovat mezi přírodní a kulturní krajinou. Během ročního cyklu budou pozorovat proměny flory a fauny, sledovat průběh (po 50 letech znovu obnovené) pastvy v přírodní památce v blízkosti své školy.

Při této činnosti je možno fotografovat a shromažďovat písemné záznamy jako podklad pro svou třídní kroniku.

Tento program probíhá za asistence našeho lektora v přírodní památce.

SESTAVENÍ KRONIKY (celoročně)

Žáci si vytvoří přírodovědnou obrázkovou kroniku. V závislosti na ročním období do ní budou zaznamenávat své poznatky o proměnách přírody, působení pastvy ovcí na flóru a faunu v rezervaci. V případě absolvování ostatních programů zaznamenají rovněž zde získané znalosti včetně např. postupu získávání chleba z pudy či zpracování ovčí vlny.

Nedílnou součástí programu je i Cesta od zrna k chlebu. Děti obilí vymlátí cepy, umelou na mlýnkách a upečou chleba. Všichni účastníci si také sklídili a upekli brambory.

Děti, ovce, krajina byl projekt, který běžel od června 2013 až do září 2014.

Projektem prošlo 160 dětí.



Výhled do budoucna

Vnímáme a cítíme potřebu rozvoje a stability. Nové projekty jsou pro nás možností, jak toho dosáhnout. Není potřeba nějak složité projekty vymýšlet, protože se jich nabízí řada.

1. Výukové listy a metodika - díky návaznému projektu se můžeme zaměřit na
2. Vytvoření aktivit souvisejících s naší činností - rozšíření nabídky programů, nejen terénních, ale i na školách
3. Příběh a pohádka - posunout příběh a pohádku, financovat její lepší zpracování.
4. Užší spolupráce se školami - chceme navázat užší spolupráci se školami, více se přizpůsobit jejich potřebám. Chceme, aby školy měly maximální servis. Každý rok jsou zásobovány velkým množstvím letáků, které jim nic neříkají. Je to pro ně nesmírně těžké se v nabídce vyznat.
5. Užší spolupráce s nízkoprahovými zařízeními - chceme více navázat spolupráci s organizacemi pracujícími v sociálních službách a realizovat s nimi aktivity v přírodě, můžeme nabídnout zajímavé propojení dvou oblastí, kterými jsou životní prostředí a sociální práce.
6. Zaměření na nespécifickou a specífickou prevenci. Propojení zkušeností externích pracovníků v oblasti mentoringu, doučování a nespécifické prevence.

Za Ábel z.s. Kamil Vaněk a Petra Melingerová



